

i per consegüent és un mot absolutament respectable en llur ús del català; usos com *hi ha una loma que* --- per 'un serrat' se senten, a tothom i pertot, des de Morella (1935) fins a l'extrem Sud, i l'ús com a genèric toponímic es registra pertot des de Fredes (*Les lomes* prop del poble; *Llomes de Cap-de-Riu* Morella; *La Loma Gorda*, un dels grossos cims que dominen la Cova de la Tea, a Xert etc.).

És, doncs, un terme propi del domini valencià (estrany a les Illes i a tota la resta territori cat., mentre que és mot essencial en cast. *loma* [S. xi] i en portuguès *lomba* [S. xiii, *Ctgas.*]), tant que en el DCEC m'inclinava a considerar-lo castellanisme; però el seu universal i pregon arrelament en la toponímia de tot el País m'aconsella rectificar-ho. La toponímia el conserva amb el grup MB mantingut: en l'important poble de *Llobai* (*EntreDL* 1, 56, 97) i els seus dos homònims (a la Vall de Gallinera i PnaCast.) < *Lombair*-ARIUM; també *Llombo*: cal, doncs, admetre que *lomba* devia ser viu, igual que en portuguès, en el mossàrab valencià i que va ser catalanitzat en *lloma*, ajudant-hi el veïnatge de l'aragonès *loma*. Al costat de *lloma*, també és toponímic *llom* a molts punts: *Llom de Vicentico* a Rafelguaraf,¹ *Llom Negre* al Real de Montroi, uns quants a Alcalà de Xivert, a Antella etc. o *Lumo* a l'Alt Aragó (*EntreDL* 1, 59). També *llomet* a Artana, Cabanes de l'Arc. *Rellomet*: «El Castellet és un *rellomet* ple de cases», Fondegulla.

Llomera 'biga' [*llumera*] a Àger (Porcioles, *Folkl. d'À.*, 36, i ja en StVicentF, *AlcM*).

Llomada. *Llomadura*. *Llomar*; *llomat*. *Llomejar*. *Desllomar*; *desllomadura*; *enllomar*. *Rellomar*; *rellomello*. *Sobrellom*. *Llumar*, Valls, sembla supervivència mossàrab per *lumbar*(e) 'natjar en els lloms'.

Esllomar [c. 1400, Manescalda ms. 215, B. N. P.]: «y molts cavalls qui han mal e gran dolor en los loms, e diu-los hom *eslomat*s; e açò-ls avé per quant vénen suats e-s refreden ---» (*DBal.*). És la forma d'ús comú en cat. central: en el B-Emp. *allomat* (Llofriu, *BDLC* ix, 370); «*esllomits* y esdernegats pel xàfec de veritats incontestables que 'ls-hi tirà damunt», Mrn. Vayreda (*Sang Nova* v, ix, 4007).

CULTISMES: *Lumbar*; *lumbari*; *lumbo*, *-lumbago* [*DOrt.*].

¹ És un serrat entre dos barrancs, que baixa des de 200 a 140 alt. 3° 15' × 39° 02'; a Antella el *Llom de Guillem* és el punt més alt del terme, 310 alt., 3° 04' × 39° 07'.

Llomadura, V. *llom* *Llomanto*, V. *llamàntol* *Llomar*, *llomar-se*, *Llobai*, V. *llom* *Llobard* 'lombard', gentilici: ni és segur que fos gaire estesa, en aquest nom, antigament la pronúncia amb *ll-* ni que sigui de bon seny voler ara capgirar els fets consumats imposant com a normals *Llobardia* i *llombard*: és ben segur que han tingut més o menys extensió (en algun cas més gran) les pronúncies amb *ll-* en els casos de *Lió*, *Loreto*, *Lorena*, *Lucifer*, *Londres*, *Luter*, *luterans*, *laberint*, *Lañalot*, *Lepant*, *Laci*, *Leocàdia*, *Lèucada*, *Limós*, *Longí*, *Lauraguès*, *Lancastre*, *Logu-*

doro, *Lipari* i d'altres, que ningú no pensarà a canviar per aquelles (el mateix diria de *Limotges* o *Limoges*, que em sembla frívol de voler canviar per **Llemotges*). Goso dir que no em sembla... ni «lliberal» ni «llògic»! O ¿voldrem *Llambard*, perquè també s'ha dit i no deixa de ser una innovació d'arrel catalana? Cert que no és cas d'usar la clava de Rotllan per fer-s'hi rotllo, valga'm Patllas Atena i em deixi pujar al Patllàrium! *Llambarder*, V. *llamborda* *Llombie*, V. *llom* *Llombo*, V. *llom* *Llombrie*, V. *llambrie*

LLOMBRIGOL, i abans *lombrígol*, alteració de *l'ombrígol* (en el qual s'adherí l'article), que resultà d'una dissimilació d'*ombelígol*, provinent del ll. vg. **UMBILICŪLUS*, diminutiu del clàssic *UMBILICUS*; d'aquest, passant per *l'omelic* resultà l'altre nom (*lo*) *melic*, de la mateixa part del cos. □ 1.ª doc.: tant *lombrígol* com *omb(r)ígol* es troben ja en mss. d'obres del S. xiii; *melic* des de c. 1400.

«De la circumcisió de N. S. és dit que l'àngel l'aportà a Karles Magne; on él la aloà --- en una esgleya de --- Aquisgrani; mas --- ara-s diu que és a Roma, en la esgleya --- Santa Santoro, en la qual se lig que la carn que fo circumcisió de Jh. Cr., e-l *lombrígol*, clarament és demostrat», «veseren exir un gat molt o<r>rible, major que un can, que avia gro<s>ses u<l>ls e flamejans, e avia lengua protracta e ampla e sagnenta e longua, que li tocava entró a l'*embrígol*; e avia la coa curta, a ensús levant, ayxí que mostrava tot so que leig era: de les quals causes ixia mot gran pudor», *VidesR*, 34v1 i 162v2 (traduint tots dos cops *umbilicus* i reemplaçat en B, allà per *hombígol* i ací per *al lombrígol*).

Segons Carreras Candí ja es llegiria «prena de tots los congres, e de tot peyx de tall, les coes, a tres dits sots lo *lombrígol*», cap a 1280 (document de Pere II, *Misc. Hi. Cat.* II, 310); «astech tot descubert antró sus al *lombrígol*», Reixac (*Q.*, 61.9); i així mateix en un doc. de 1373 que sembla ser de Tortosa (*BABL* XII, 35); en un cas així és utilitzable el testimoni que ens proporciona el pastitx dantes de l'A. Febrer (c. 1420) en explicar «de l'*umbilico* in giuso» de *l'Inferno* (xxxI, 33) per «de l'*ombrígol* enjús» (errònia, però, és evident, la separació de *lombrígol* que hi va fer el publicador).

Fins avui es reparteixen el nostre territori lingüístic aquest nom i el *melic* —lo *melic*—, resultant d'una dyanàlisis o mala separació de la combinació *l'omelic* provinent del nom llatí clàssic *UMBILICUS* (amb l'assimilació normal de -MB-): en gran part el reemplaçà ja en llatí vulgar el diminutiu **umbiliculus*, comparable doncs a *auricula*, *ventriculus*, *lumbulus* (*lombe LLOM*), *costella*, *capitulum*, *reniculum* (> gc. *cabelh*, *arnelb*), *radicina* (> fr. *racine*) etc.

Pel que fa a *lombrígol* (pronunciat *lumbrigu* en el parlar col·loquial de Barcelona i de quasi pertot, cf. *Lleures i Conv. d'un Fil.*, p. 201), resulta del fenomen recíproc d'aglutinació de l'article, fet que es va repetir en diversos llenguatges, com sigui que és rar anomenar aquesta part del cos si no és en singular